

SEMINARSKA NALOGA
KRAŠKA UČNA POT OD LEBICE DO KRUPE

**V OKVIRU PROROGRAMA TURISTIČNI VODNIK TURISTIČNEGA OBMOČJA
BELA KRAJINA**

Udeleženec/ka izobraževanja:
Tine Kambič

Kraj in datum: Semič, 18. 6. 2020

Vsebina

1.	KRAŠKA UČNA POT OD LEBICE DO KRUPE.....	3
1.1	POTEK POTI IN ZANIMIVOSTI O POSTAJAH NA UČNI POTI.....	4
2	THE EDUCATIONAL KARST TRAIL FROM LEBICA TO THE KRUPA RIVER.....	10
2.1	ROUTE AND INTERESTING FACTS ABOUT STATIONS ON THE EDUCATIONAL TRAIL.....	11
3	TURISTIČNI PRODUKT	17
3.1	NADGRADNJA KRAŠKE UČNE POTI	17
3.1.1	TRIM STEZA.....	17
3.1.2	RAZGLEDNI STOLP VINJI VRH.....	18
3.1.3	ZIPLINE	19
3.1.4	DOŽIVETJA OB REKI KRUPI.....	19
3.1.5	ČEBELNJAK PRI MALIKOVCU	20
3.1.6	VODNA KRAŠKA JAMA LEBICA.....	20
4	ZAKLJUČEK	21
5	VIRI IN LITERATURA	22

1. KRAŠKA UČNA POT OD LEBICE DO KRUPE

Kraška učna pot od Lebice do Krupe poteka v ožjem zaledju reke Krupe in ob sami reki. Pot vodi po plitvem krasu. Kras je beseda, ki izhaja iz starega ilirskega izraza za kamen in tako se je pojavilo ime Kras za pokrajino med Tržaškim zalivom in Vipavsko dolino, kjer so pojavi in površinske oblike tako tipične, da se tudi drugod po svetu za opredeljevanje uveljavi izraz kras. Veda ki se ukvarja s proučevanjem krasa se imenuje krasoslovje. Za nastanek kraškega površja sta potrebna prisotnost karbonatnih kamnin ter padavinska in tekoča voda. Z erozijo, denudacijo in akumulacijo kraške vode raztopljuje površje in zgornje kamninske plasti ter jih odnašajo v notranjost, kjer se iz vode začneta izločati ogljikov dioksid in raztopljeni karbonati. Tako nastanejo siga in kapniki. Tako nastaja kras in to imenujemo zakrasovanje (Kraško površje - Dejavniki nastajanja 2020).

Učna pot poteka po plitvem krasu, ki ga od globokega krasa ločimo po tem, da so sloji apnenca plitejši in povečini nastajajo samo površinske kraške oblike. Pot se nato nadaljuje ob reki Krupi. Pot služi za sprostitev in rekreacijo, kot tudi spoznavanje naravne in kulturne dediščine, številne table pa poskrbijo, da je to prava učilnica v naravi. Nastala je leta 1998 na pobudo domačinke Mire Ivanovič, ki je vodilna na naravovarstvenem področju, za območje Dolenjske in Bele krajine.

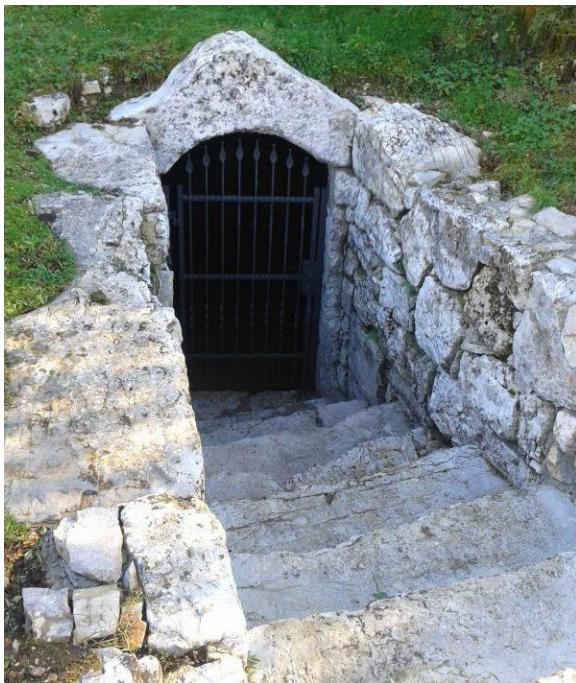

Slika 1: Kraška učna pot od Lebice do Krupe (zloženka Kraška učna pot od Lebice do Krupe, Občina Semič, 2019)

1.1 POTEK POTI IN ZANIMIVOSTI O POSTAJAH NA UČNI POTI

Kraška učna pot ima 16 postaj, vsaka od teh pa je dobro označena in opisana z učnimi tablami.

Kot že samo ime pove, se pot začne pri Lebici. Lebica je vodna kraška jama, ki se nahaja na kraškem ravniku, kar je dokazuje da stojimo na območju plitkega krasa. Bil je pomemben vir pitne vode za prebivalce okoliških vas zato je bil skrbno obzidan in obokan, do vode pa vodijo stopnice. Tu se je napajala tudi živina. Globoka je 3 metre in dolga 13 metrov v njej pa je prisoten stalni tok. Svojo pomembno vlogo, pa izgubi leta 1898, ko zgradijo belokranjski vodovod. V jami živi pupek, ki je uvrščen na Seznam zavarovanih vrst v Sloveniji (Misterion, 2020). Nad vhodom izvira lahko vidimo skalno gmoto iz brečastih kamnin. V neposredni bližini pa je cerkev Sv. Duha z pokopališčem, kjer je pokopan znani slovenski pesnik, eseist, prevajalec in literarni zgodovinar Lojze Krakar.

Slika 2: Vodna kraška jama Lebica (arhiv občine Semič)

Pot nadaljujemo med belimi brezami in se ustavimo pri križišču, ki ga domačini imenujemo Tri Roke. Tam stoji spomenik talcem iz Šmarjete, ki so bili pokopani v neposredni bližini, zato temu mestu stari ljudje rečejo Pri mrličih. Na drugo stran ceste stoji mogočen Nacetov hrast, čigar krošnja sega v širino 15 metrov. Znan je po temu da je pod njim posebna energija, zato je privabljal v svojo debelo senco tako ljudi kot živali. V starih časih so se pod njim srečevali zaljubljeni pari.

Naprej pridemo do vasi Mladica, kjer stoji rojstna hiša znanega godca in pevca Tončka Pluta. Urejena je tudi spominska zbirka. Pri glavni cesti zagledamo cerkvico Sv. Mihaela ki naj bi nastala v obdobju protireformacije. Zunanost ima izrazito baročno, notranjost pa krasi rokokojski glavni oltar.

Poleg cerkvice je spominsko obeležje Lojzetu Benčiču, ki se je z možnarjem smrtno ponesrečil pri proslavljanju takrat prepovedanega praznika za prvi maja.

V neposredni bližini je vas Trata, kjer stoji kužno znamenje ali kot mu domačini pravimo Pild. Postavljen je bil v prvi polovici 17. stoletja in tako velja za enega najstarejših in redkejših tovrstnih znamenj v Beli krajini (Občina Semič, 2020). Po ustnem izročilu, naj bi bili na travniku zraven grobovi umrlih za kugo, vendar to ni raziskano.

Slika 3: Kužno znamenje (arhiv občine Semič)

Po makadamski poti se nato odpravimo naprej, kjer lahko sredi ograjenega pašnika opazimo manjši izvir, ki ga domačini imenujemo Cuza, še starejši pa so mu pravili Mladičica. Zanimivost je, da ne presahne niti v najhujših sušah. Vidimo lahko tudi stezine, to so travniki, ki so gosto posejani z kamenjem. Tod so kmetje nekoč gonili živino na pašo, saj drugačna obdelava ni bila mogoča. Naprej pridemo do manjše vzpetinice. Po ustnem izročilu naj bi se tukaj Turki dan, preden so napadli Semič in okoliške vasi utaborili in večerjali. Zato to mesto imenujemo Večerni hrib. Smo na poti, ki vodi na Vinji Vrh zato jo domačini imenujemo tudi Vinska cesta. Nekoč so po hodili ljudje iz okolice Stranske Vasi v svoje vinograde na Semiško goro, danes pa je priljubljena rekreacijska pot. Ob njej opazimo številne vrtače in območja, kjer so bili nekoč steljniki, danes pa jih prerašča stelniški gozd.

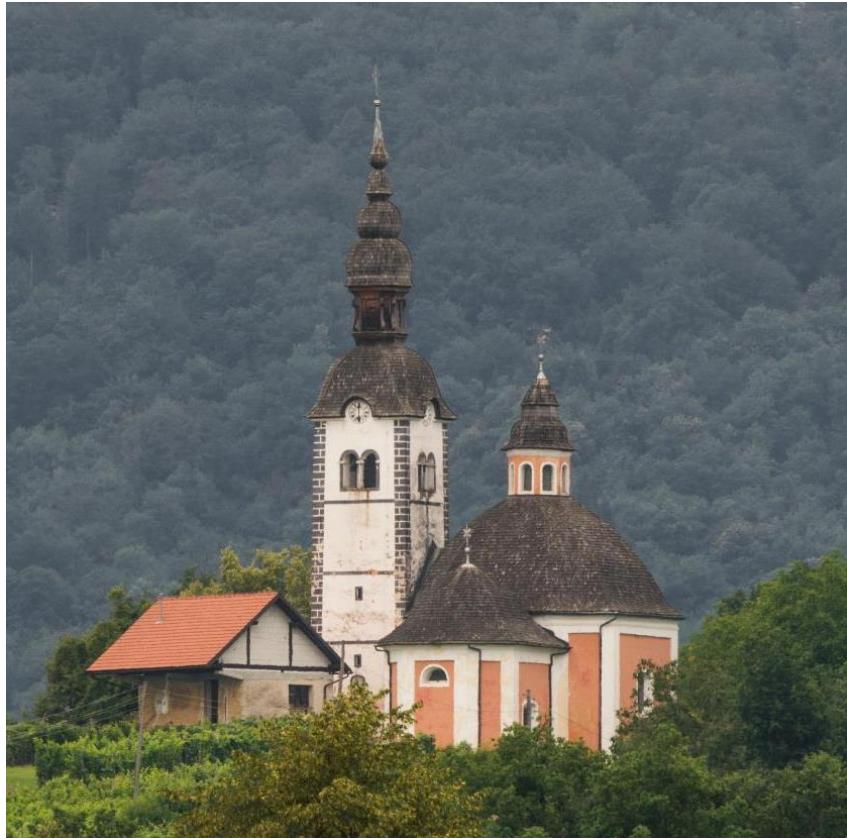
Ustavimo se pri vasi Pugled kjer je kraška jama Malikovec. Skupna dolžina rovov je približno 80m, največja globina pa 28 m. Vhod je možen po poševnem ponoru, po katerem so speljane stopnice. V njej se nahaja 35 m globok prepad, v katerem je podtalnica (Občina Semič, 2020). Po ustnem izročilu naj bi jama dobila ime, ker naj bi se v njej, v času pokristjanjevanja skrivali slovanski staroverci. V okolici je urejen nasad s 26 sadik divjih sadnih vrst.

Slika 4: Kraška jama Malikovec (arhiv občine Semič)

Naprej po Vinski poti je na desni strani sredi gozda največja in najbolj globoka kraška vrtača Vodenica. Še en dokaz plitvega krasa pa je stalen izvir na dnu. Izvir je obzidan in tudi ob suši vodnat.

Na koncu makadamske poti pa pridemo na Vinji Vrh kjer стоji znamenita baročna cerkev Sv. Trojice, ki so jo po vzoru cerkve v Novi Šifti leta 1647 postavili plemiči Purgstalli, da bi izkazali lojalnost cerkvi po reformaciji. Cerkev ima izrazito baročni stil.

Slika 5:Cerkev sv. Trojice (Boris Krstinić)

Ko se spustimo po hribčku navzdol pridemo do vasi Stranska vas, kjer je za gasilnim domom udorna vrtača Medvednica. Nastala je z rušenjem stropa nekdanje podzemne jame. Je zelo globoka in ima strma pobočja.

Čez glavno cesto pa prispemo do vasice Krupa kjer izvira reka Krupa. Izvir velja za enega najlepših in najbolj vodnatih izvirov v Sloveniji. Krupa izvira sredi severnega dela belokrangskega ravnika izpod 30 m visoke tektonsko prelomljene skale. Absolutni minimalni pretok je okoli 400 l/s, povprečni minimalni pa okoli 1000 l/s. V kraški ravnik je vrezala izrazito, deloma kanjonsko strugo. Tako močno vodnatost izvira omogoča bogato zaledje iz obrobja dinarskih hrbitov Kočevskega Roga, Radohe, Gorjancev in plitvega krasa z kraškim ravnikom, in vrtačasti površjem. V zaledju najdemo več kraških ponikalnic: Bajer v Rožnem Dolu, Rečica pri Vrčicah, Ponikve pod Mirno goro in Reka na Gorjancih. Z sledilnimi poskusi s pomočjo barvanja, so dokazali njihove podzemeljske povezave z izvirom Krupe. Na površju pobočja Gorjancev prevladuje neenakomerno prepusten kredni fliš, skozi katerega si je v zahodnem delu zaledja voda utrla pot v globino ob toploškem in žužemberškem prelomu in na stiku triasnega dolomita z bolj zakraselim apnencem kredne starosti (Misterion, 2020). Do leta 1983 je izvir predstavljal edini primerni vir vode za regionalno zajetje, a zaradi povečanih vsebnosti polikloriranih bifenilov v vodi in sedimentu do zajetja ni prišlo. Do onesnaženja je prišlo, ker je zaradi nepravilnega deponiranja v bližnji tovarni prišlo do iztekanja PCB, ki je služil kot impregnant pri izdelavi kondenzatorjev. Zaradi plitvega kraškega površja, je strupena snov hitro prišla na površje, kar nam pove, da moramo biti še toliko bolj pazljivi, kako ravnamo z okoljem. Novejše hidrogeološke raziskave pa že nakazujejo možno uporabo globljih podzemeljskih kraških voda v zaledju Krupe. Ugotavljamo, da se je ekološka obremenitev okolja z PCB zelo zmanjšala vendar še zdaleč ni zadovoljiva. Kljub močnemu onesnaženju, je reka in bogata z življenjem. Tu najdemo edino znano nahajališče jamske školjke Jalžičeve gongerije Congeria jalzici, endemne vrste jamskih polžev in največjega jamskega vretenčarja človeško ribico (*Proteus anguinus*). Izvir in okolica Krupe predstavlja izjemno naravno in kulturno dediščino semiške občine in Bele krajine, zato je od leta 1997 razglašen za naravni spomenik (Misterion, 2020).

Slika 6:Izvir reke Krupe (Bojan Jakša)

Višinska razlika med izvirom in izlivom je 6 m, zato je omogočala delovanje štirih mlinov in dveh žag. Po ustnem izročilu, naj bi pri prvem mlinu ženske lahko dobole moko tudi brez pšenice. Pred drugim mlinom vodi učna pot čez brv na desni breg reke. Brv je dolga 29 metrov in široka 1,2 metra. Če se od tukaj vzpnemo, pridemo do razgledne točke z reliefom, ki prikazuje strugo reke Krupe in njeno bližnjo okolico. Od razgledne točke se vrnemo navzdol spet do reke. Preden pridemo do tretjega mлина, lahko opazujemo smaragdno vodo, številne rastline in sledi bobra. Pri tretjem mlinu, ki se imenuje Perov ali grajski mlin, se vzpnemo po cesti navzgor, kjer je lokacija gradu Krupa.

Grad je stal na ravnici nad mlinom, in je bil največji grad v Beli krajini do leta 1942, ko so ga partizani požgali. Po vojni so domačini grajski kamen odpeljali in ga uporabili za gradnjo drugod. Zraven je stala tudi grajska kapela Sv. Ane. Danes je od mogočnega gradu ostala samo žitnica in sledovi grajskega jarka.

Če se spustimo navzdol nazaj do mlina in tam prečkamo most na levi breg, pridemo do kraške jame Judovska hiša. V apnenec jo je izdolbla predhodnica Krupe. V jami in okolici so potekale številne arheološke raziskave, ki so razkrile poselitev in uporabo jame že v starejši kameni dobi, kar dokazujejo najdbe kamenih orodij. Tako je Judovska hiša potrjena za prvo paleolitsko postajo v Beli krajini. Najdene so kosti alpskega svizca, divje svinje, lisice, vidre, jelena, koze, ovce, psa in tudi ptic. Keramične najdbe in kosti domačih živali pa kažejo, da je bila jama poseljena tudi v času mlajše kamene in bakrene dobe (Misterion, 2020). Samo ime Judovska hiša, naj bi po izročilo po temu, da so nekoč v njej imeli postanek neki čudni ljudje, oblečeni v bogata rdeča oblačila. Domačini so jih poimenovali Judje.

Slika 7: Kraška jama Judovska hiša (arhiv občine Semič)

Če se spustimo naprej do reke, lahko na levo opazimo zanimiv kotlast vodnjak, ki ga je ustvaril podzemni tok. To mesto imenujemo Pečina ob Krupi. Globok je 7 metrov in ima 3 vhode. Po stezi naprej pa pridemo do izvira, kjer so odkrili jamsko školjko.

Izvir je manjša vodna jama, ki je pomembna po tem, da so v njej našli edino živečo jamsko školjko na svetu: Congeria jalzici (Misterion, 2020). Po njej se imenuje prenovljena Muzejska hiša v Semiču.

Slika 8:*Congeria jalzici* (Ciril Mlinar)

Če se vrnemo nazaj do Judovske hiše in gremo naprej, pridemo do vasi Moverna vas. V Moverni vasi na vzpetin je najdena lokacija prazgodovinskega naselja Moverna vas. Je najbolj znano arheološko najdišče v okolici Semiča. Gre za prazgodovinsko naselbino iz mlajše kamene in bakrene dobe. Našli so odlomke keramičnih posod ter orodje iz kamenja.

2 THE EDUCATIONAL KARST TRAIL FROM LEBICA TO THE KRUPA RIVER

The educational karst trail from lebica to the krupa river goes around outskirts of the river Krupa and along the river itself. The word karst, has its meaning in iliric era. It was a term which meant »rock«. That is how the nae Karst was founded fort he region, between the Guff of Trieste and Vipava valley. In this area the shape of the surface has such typical elements that the res of the world stated naming their landstape with such elements karst too. Science that studies karst is called karstology. For the making of such surface a carbonated rock and liquid rainfall water are needed. With erosion, denudation and accumulation of water, carbonated rock starts to dissolve the surface and the upper layer of rock and starts to flush them into grounds interior, where water produces carbon dioxide and the carbonate solution. That is how siga and flowstones are made. The correct term fort he making of karst is karstination. (Kraško površje - Dejavniki nastajanja 2020)

The educational path leads on shallow karst which differ from deep karst based on layers of limestone which is thinner on shallow karst and has exteriior shapes of the surface. The next part of the route goes directly by the river Krupa. The main task of this path is relaxation and recreation, as well as exploring natural and cultural heritage. Numerous learning tables make it a real classroom in the nature. It was founded in 1998m under the patronage of enviromentalist Mira Ivanovič.

Picture 1: Educational karst trail from Lebica to the Krupa (personal property)

2.1 ROUTE AND INTERESTING FACTS ABOUT STATIONS ON THE EDUCATIONAL TRAIL

The karst educational trail has 16 stations, each well marked and equipped with educational tablets.

It starts at Lebica. Lebica is a karstic water cave. It was an important source of drinking water for the locals of the villages nearby. It is well protected with rampart and stairs, that are leading to the water. It was a source of water for the livestock too. It reaches 3 metres in depth and 13 metres in length and inside of it we can see a regular current. When the water distribution system in 1898 was built, this water cave lost its main cause. (Misterion, 2020) It also serves as a home to a newt, which is a part of protected species in Slovenia. Above the entrance we can see serpentine rocks in the shape of rock mass. Nearby stands a church of St. Spirit with its cemetery, where famous Slovenian poet, writer and historian Lojze Krakar is buried.

Picture 2: Karst water cave Lebica (archive of the municipality of Semič)

The path continues between white birches and the next stop is a crossroad that the locals call »Tri Roke« (three arms). There we can see a memorial to hostages from Šmarjeta that were buried nearby. That's why the older locals call this place »Pri mrličih« (Next to the dead). On the other side of the road stands the mighty oak of Nace. Its treetop reaches 15 metres in its diameter. The rumors are, that its special energy force reaches out to people and animals. In the old days lovebirds met up there.

First village the route crosses is called Mladica, where local well known singer Tonček Plut was born. By the main road stands a small church called St. Michael, which was built in a counter-reformation era. Its outsides remind us of baroque and inside we can see its rococo altar. By the church stands a memorial to Lojze Benčič, who died during the celebration of a workers day.

The next village is called Trata, where stands a plague column or, as the locals call it, Pild. It was set in the first half of 17th century and it is one of the oldest and rarest columns in White Carniola(Občina Semič, 2020). It is said, that the meadow next to it, was a graveyard for those, who passed of plague, but it hasn't been researched.

Picture 3: Plague monument (archive of the municipality of Semič)

On our way ahead, we can spot a small source of water in the middle of the pasture. It is called Cuza or Mladičica. It doesn't dry out even in the worst drought. We can also see green meadows filled with bits of rocks. It was a place, where farmers took their livestock to pasture, because they couldn't handle the grass any other way. Next we come across a small slope. It is said, that the Ottomans made a camp there, and had their last meal before their offensive against Semič and villages nearby. That's why the slope is called Večerni hrib (Dinner hill). Now we are on a trail path that leads to Vinji vrh. This road is called Vinska cesta (Wine road). It was used when villagers from Stranska vas went to their vineyards in Semič. Now it is a popular recreational path. We can spot numerous sinkholes and areas where bulk forest are growing.

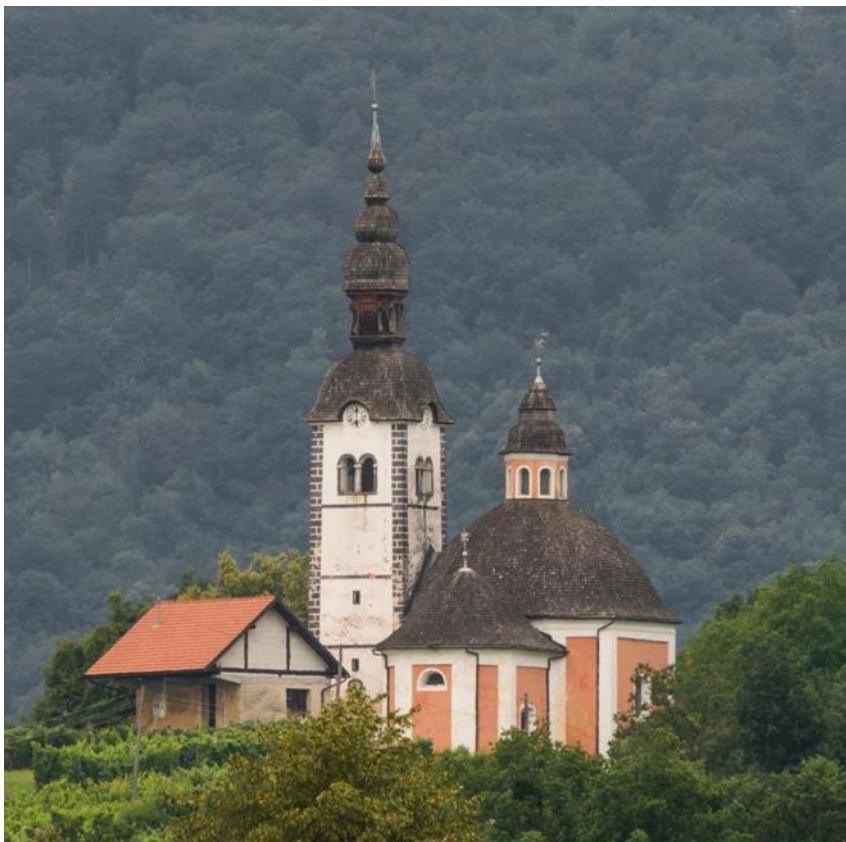
Near the village Pugled is a karstic cave Malikovec. It reaches 80 metres in length and 28 metres in depth. The entrance is possible obliquely by the staircase. Inside we can find a 35 metres deep precipice and its containments of groundwater(Občina Semič, 2020). The name originates in rumours which said it was a hiding place for the ones, who worshiped the maliks in time of christianism. Outside the cave, we can find 26 saplings of wild fruit trees.

Picture 4:Karst cave Malikovec (archive of the municipality of Semič)

Up the wine road and on the right stands the biggest and the deepest karstic sinkhole Vodenica. It is another indicator of shallow karst. This is a stable source of water at the bottom. It has a well around it and stays watery during the drought too.

When we finally come to Vinji vrh, we spot a church of Holy Trinity. It is the most famous baroque church in Semič. It is inspired by the church in Nova Šifta. It was build in 1647 by nobels of Purgstall from the nearby castle Krupa, so that they could express their loyalty to church after reformation.

Picture 5:Church of Holy Trinity (Boris Krstinić)

Downhill from the church stands a village called Stranska vas, where we can find a swallow sinkhole Medvednica. It was created, when the ceiling of an ex underground cave collapsed. It is very deep and it has sharp edges.

Across the main road we come to a village called Krupa, where the river Krupa has its source. It is marked as one of the most beautiful water sources in Slovenia.

The river Krupa springs in the middle of the northern part of the White Carniola plain below a 30 metres high tectonic fractured rock. The absolute minimum flow is around 400 l/s and the average minimum is around 1000 l/s. The river carved a distinct, partly canyon bed into the karst plain. Such a strong water content of spring enables a rich hinterland from the periphery of the Dinaric ridges of Kočevski Rog, Radoha, Gorjanci and the shallow karst with karst plain and a sinkhole surface. In the hinterland, we find several karst sinkholes: Bejer in Rožni dol, Rečica near Vrčice, Ponikve under Mirna gora and Gorjanjci. Through follow-up experiments with the help of dyeing, they proved their subterranean connections with the source of the Krupa. On the surface of the Gorjanci slope, an unevenly permeable cretaceous flysch predominates, through which in the western part of the hinterland water made its way into the depths at the Toplica and Žužemberk fracture and at the contact of triassic dolomite with more karstic cretaceous limestone (Misterion, 2020).

Picture 6: Source of the river Krupa (Bojan Jakša)

Until 1983, the spring was the only suitable water source for regional water catchment, but due to the increased content of polychlorinated biphenyls in the water and sediment, the catchment did not occur. The contamination occurred because of the improper disposal at a nearby factory. PCB that was leaking, was used as an impregnant in the manufacture of capacitors. Due to shallow karst surface, the toxic substance quickly came to the surface, which tells us, that we need to be even more careful how we handle with the environment. Recent hydrogeological research already suggests the possible use of deeper underground karst waters in the Krupa hinterland. We find that the ecological burden on the environment with PCBs has been greatly reduced, but is far from satisfactory. Despite the heavy pollution the river is rich in life. Here we find the only known location of the cave shell of Jalžić's

Congeria jalzici, an endemic species of cave snails and the largest cave vertebrate, the human fish (Proteus anguinus). The source and surroundings of Krupa represent an exceptional natural and cultural heritage of the Semič municipality and White Carniola, which is why it has been declared a natural monument since 1997(Misterion, 2020).

Because of the the 6 m height difference between the source and the mouth of the river, there was allowed activity of four mills and two sawmills. According to oral tradition, at the first mill, women were able to get flour even without wheat. In front of the second mill, a learning path with a footbridge, 29 m long and 1.2 m wide, goes to the right bank. If we ascend to the top of the slope from here, we come to a lookout point with a relief showing the bed of the river Krupa and its immediate surroundings. From the view point we return down again to the river. Before we reach the third mill, we can observe emerald water, numerous plants and tracks of a beaver. At the third mill, called Perov or the castle mill, we ascend along the road upwards, where the location of the Krupa castle is. The castle stood on a plain above the mill and was the largest castle in Bela krajina until 1942, when it was burnt down by partisans. After the war, the locals took away the castle stone and used it to build elsewhere. Next to it stood the castle chapel of St. Anne. Today, only the granary and traces of the castle moat remain of the mighty castle.

If we go back down to the mill and cross the bridge to the left bank, we come to the karst cave named Judovska hiša. It was carved into the limestone by Krupa's predecessor. Numerous archeological excavations have been carried out in and around the cave, which have revealed the colonisation and use of the cave already in the Early Stone Age, as evidenced by the finds of stone tools. Thus, the Judovska hiša is confirmed as the first Paleolithic station in Bela krajina. They found the bones of the Alpine marmot, wild boar, fox, otter, deer, goats, sheep, dogs and birds. Ceramic finds and bones of domestic animals show that the cave was also inhabited during the Late Stone and Copper Ages(Misterion, 2020). The very name Judovska hiša (Jewish House) is said to have come from the fact that some strange people dressed in rich red clothes once had a stop there. The locals called them Jews.

Picture 7:Karst cave Judovska hiša (archive of the municipality of Semič)

If we descend further to the river, we can see an interesting boiler well to the left, created by an underground stream. This place is called Cliff of Krupa. It is 7 meters deep and has 3 entrances. Following the path, we come to the spring, where they discovered a cave shell. The spring is a small water cave, which is important in that the only living cave shell, the

congeria, was found in it (Misterion, 2020). The renovated Museum House in Semič is named after it.

Picture 8: Congeria jalzici (Ciril Mlinar)

If we go back to the Judovska hiša and go on, we come to the village named Moverna vas. The location of the prehistoric settlement of Moverna vas was found in Moverna vas on a hill. It is the most famous archeological site in the vicinity of Semič. It is a prehistoric settlement from the Late Stone Age and Copper Age. They found fragments of ceramic pots and tools made of stones.

3 TURISTIČNI PRODUKT

3.1 NADGRADNJA KRAŠKE UČNE POTI

3.1.1 TRIM STEZA

Kraško učna pot je med nami že kar nekaj časa, zato marsikomu, ki je večkrat hodil po njej, postala nezanimiva. Opažam, da se po tej poti rekreativno odpravlja veliko ljudi in marsikdo jo jemlje samo kot dobro turo za tek ali sprehod in ne gledajo toliko okoli sebe. Največ ljudi se ustavi pri kužnem znamenju na Trati, ali pri cerkvici svetega Mihaela in tam pustijo avte, ter se nato odpravijo po makedamski poti do Vinjega vrha in nazaj spet do svojega avta. To pot si izberejo, ker nam sodoben tempo družbe ne dopušča veliko časa zase in za svoje zdravje, ta del poti, pa ne vzame veliko časa in je zelo razgiban. Veliko ljudi pride z avtom, in parkira ob cesti ali pa na kmetijskem zemljišču, kar ovira promet in povzroča nevšečnosti lokalnim kmetom. Zato bi bilo dobro urediti in označiti parkirno mesto pri cerkvici svetega Mihaela. Zraven bi dodal še pitnik, da bi si lahko vsak natočil sveže hladne vode, predno začne z športno aktivnostjo. Po celotni trasi od cerkvice svetega Mihaela, pa do Vinjega vrha bi postavili trim stezo in s tem obogatili rekreativno plat kraške učne poti. S tem bi privabili marsikaterega novega, saj v Semiču do sedaj trim steze ni.

Trim steza je preprost športni poligon v naravi. Sestavljena je iz steze, ki jo v našem primeru že imamo in je dobro utrjena in obiskana. Namenjena je hoji in teku, ob stezi pa so razporejene različne vadbene postaje, na katerih je potrebno opraviti določeno nalogu ali vajo. Na vadbenih postajah so postavljene improvizirane ovire, izdelane iz naravnih materialov. Ovire so oblikovane tako, da je na njih mogoče izvajati različne vaje: za krepitev, gibljivost, ravnotežje in koordinacijo. Razdalje med postajami pa so odvisne od razgibanosti terena.

Na začetku trim steze je postavljena začetna informativna tabla, ki posamezniku dajo vse podatke o dolžini steze, številu postaj in vaj. Vrisan je tudi zemljevid proge, kjer so podane postaje. Postaje bi se dopolnjevale z zanimivostmi okoli njih, bodisi naravnimi ali kulturnimi.

Največja prednost trim steze je, da lahko vsak posameznik, brezplačno izvaja vaje za celotno telo in pri tem ni časovno omejen, saj lahko dostopa do nje kadar koli želi, 24 ur na dan, vsak dan. Razvit je celosten koncept. Tako lahko hkrati na vseh postajah krepimo mišice, jih raztegujemo in izvajamo vaje za vzdržljivost. Vsak posamezen element je prilagojen določenim mišičnim skupinam. Za pomoč pa so poleg elementov postavljene tudi table z navodilih. Vaje pa lahko opravlja vse starostne skupine.

Na Vinjem Vrhu pa bi zopet postavil pitnik za vodo in ustvaril nek prostor za oddih in počitek.

Slika 9: Trim steza na Gobavici (arhiv občine Mengeš)

3.1.2 RAZGLEDNI STOLP VINJI VRH

Na Vinjem vrhu stoji cerkev Trojice, ki je ena od najlepših in najbolj znanih cerkva v semiški občini. Njen čudovit baročni slog in zunanjega romarska lopa pričata, da je bila to nekoč pomembna romarska cerkev. Zaradi svoje lepote in lege je vidna že od zelo daleč, kar pomeni, da se od nje tudi vidi zelo daleč. Sama lokacija cerkve je primerna za postavitev razglednega stolpa, a ker ima cerkvica visok zvonik, bi bil lahko le ta primeren, kot razgledni stolp. Če bi se uredile stopnice in se poskrbelo za varen vzpon na zvonik, bi se že iz obstoječih oken lahko ogledovalo širšo okolico. Tako, nebi bilo potrebno delati modifikacij in spremenjali tradicionalne podobe cerkve. V zvoniku, bi postavili smerno tablo, ki bi označevala smeri in oddaljenost večjih mest in vrhov. Take table lahko najdemos na Mirni gori, Trdinovem vrhu in po vseh pomembnejših vrhovih in razglednih točkah.

3.1.3 ZIPLINE

Hribček Vinji vrh se nahaja v neposredni bližini izvira reke Krupe. Lahko bi se načrtoval zipline iz samega Vinjega vrha, ki bi se spuščal do mesta, kjer bi bilo primerno. Lahko je to v Stranski vasi, ali pa nekje v vasi Krupa, izven zavarovanega območja.

Bistvo tega ziplina, je privabiti adrenalinske navdušence.

Zipline ali ziplining pomeni adrenalinsko spuščanje po jekleni vrvi med dvema točkama, ki sta precej oddaljeni druga od druge.

Slika 10: Zipline (Posestvo Sončni raj)

3.1.4 DOŽIVETJA OB REKI KRUPI

Rek Krupa je zaradi velikega pretoka in višinske razlike med izvirom in izlivom omogočala delovanje štirih mlínov in dveh žag. Nekateri objekti so se ohranili vse do danes, a je dejavnost v njih opuščena. Lahko bi se uredila stara žaga venicijanka, kjer bi bil prikaz starega načina razreza hlodov. Lahko pa bi uredili in zagnali mlin, ki bi prikazoval, kako so včasih mleli žito s pomočjo vode. Če nebi bilo možno nič od naštetega, bi lahko vsaj postavili in zagnali eno od velikih lesenih mlinskih koles, ki bi bili zelo prikladni za obiskovalca. Po drugi strani pa bi prikazoval sodelovanje narave z človekom.

Ob reku Krupi je tudi kraška jama Judovska hiša in najdišče prazgodovinskega naselja Moverna vas. Ker je to prva paleolitska postaja v Beli krajini, bi lahko naredili konstrukcijo Kamenodobne vasice. Lahko bi se naredila tudi rekonstrukcija, kako so živelji v jami in ob njej. Prikazali bi, kako se izdeluje kameno orodje, ali pa naredili delavnico, kjer bi obiskovalec sam izdelal svoje kameno orodje. Ker je bilo tukaj najdenih precej kosti različnih živali, bi naredili delavnico, kjer moraš ugotoviti, kateri živali pripada kost.

3.1.5 ČEBELNJAK PRI MALIKOVCU

Kraška jama Malikovec, ki je sama po sebi zelo zanimiva. Njegovo okolico krasí urejen nasad z 26 sadikami divjih sadnih dreves. Zato bi lahko prav tam postavili manjši učni čebelnjak. Z njim bi poudarili pomen čebel za človeka in okolje. Lahko bi se postavili tudi stari pleteni panji. Poudarili bi tudi, kak pomen so nekoč imele divje sadne vrste v preteklosti, saj so bile zelo pomembne v prehrani ljudi in živali.

3.1.6 VODNA KRAŠKA JAMA LEBICA

Vodna kraška jama Lebica, je bil nekoč eden najpomembnejših virov za prebivalce Semiča in okolice. Ker tudi v najhujši suši ni presahnnil, so po vodo iz nje hodili iz zelo oddaljenih vasi, kadar je v njihovih izvirih ali pa kalih voda presahnila.

Zanimivo bi bilo videti prikaz zajemanja in nošenja vode kot v starih časih, kako so vodo prenašali pri nas v »banjkah« na hrbtnu, ali pa v škafih na glavi. To bi lahko tudi vsak obiskovalec poskusil sam. Zanimiva bi bila tudi, delavnica, kjer bi vsak turist izdelal svoj svitek in ga kasneje preizkusil. Svitek je pripomoček za lažje prenašanje težkih bremen na glavi. Izdelan je iz ostankov blaga in materiala, ki je bil na voljo. Okrašen je bil z raznobarvnimi trakovi. Z svitkom na glavi so žene prenašale težka bremena: vodo v škafu, oprano perilo, malico košcem, nekatere pa so tako tudi nesle novorojenčka h krstu.

Slika 11:Svitek(Kamra.si)

Pomen izvirov in kako se je veliko stvari odvijalo okoli njih bi predstavili skozi zgodbo. Zanimiv je podatek, da so v hudi suši, k Lebici hodile ženske zajemati vodo tudi iz vasi Brezova Reber, ki je od nje oddaljena več kot 10 kilometrov. Od doma so se opravile že ob polnoči, da so ob zori z njo postregle košcem, ki so se že zelo zgodaj odpravili na košnjo(Henigsman, 1998). Vodo so nosile v lesenih škafih na glavi. Škaf naj bi z vodo imel okoli 20 kilogramov.

Iz pisnih virov vemo, da so že pred več kot 100 leti posvečali skrb varovanju okolja - izvirov pitne vode. Zapisano je, da je posestnik iz vasi Blatnik moral odstraniti hlev, stranišče in gnoj, da ne bi onesnažil studenca. Že takrat se 20 metrov od studencev ni smelo graditi hlevov in stranišč (Mohar, 1998).

4 ZAKLJUČEK

Kraška učna pot od Lebice do Krupe, mi je že kot otroku prirasla k srcu, saj je zelo blizu mojega doma in smo se že kot otroci igrali ob njej. Želim si, da bi to preprostost in lepoto občutilo čim več ljudi. Verjamem, da se v njej skriva še veliko novih možnosti za razvoj okoljevarstva in turizma.

5 VIRI IN LITERATURA

- »Kraško površje - Dejavniki nastajanja«. Splet. 22.6.2020. Povezava: <https://eucheniki.sio.si/geo1/2501/index6.html>
- »Vodna kraška jama Lebica«. Splet. 22.6.2020. 22.6.2020. Povezava : <https://www.semic.si/objava/194103>
- »Kužno znamenje na Trati«. Splet. 22.6.2020. Povezava: <https://www.semic.si/objava/194096>
- »Kraška jama Malikovec«. Splet. 22.6.2020. Povezava: <https://www.semic.si/objava/194101>
- »Izvir reke Krupe«. Splet. 22.6.2020. Povezava: <https://www.misterion.si/izvir-reke-krupe.html>
- »Kraška jama Judovska hiša«. Splet. 22.6.2020. Povezava: <https://www.semic.si/objava/194099>
- »Misterion«. Splett. 22.6.2020. Povezava: <https://www.misterion.si/o-projektu.html>
- Mohar, Rozalija. »Odprtje prvega belokrangskega vodovoda«. Voda v Beli krajini. Sonja Ličen Tesari. Kraj: Semič. Ministerstvo za kmetjstvo, gozdarstvo in prehrano, Občina Črnomelj, Občina Metlika, Vodnogospodarsko podjetje Novo mesto, Komunala Črnomelj, Komunala Metlika, 1998. str. 25.
- Henigsman, Vlasta »Voda - Vir življenja«. Voda v Beli krajini. Sonja Ličen Tesari. Kraj: Semič. Ministerstvo za kmetjstvo, gozdarstvo in prehrano, Občina Črnomelj, Občina Metlika, Vodnogospodarsko podjetje Novo mesto, Komunala Črnomelj, Komunala Metlika, 1998. str. 25.
- »Svitek«. Splet.30.6.2020. Povezava: https://www.kamra.si/it/print.html?item_id=80159&tmpl=print

